

МІФОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ККС ТА МКС

Стаття присвячена аналізу специфіки міфологічного компонента ККС та МКС як одного із базових компонентів картин світу.

У сучасній лінгвістиці значна увага приділяється вивченню міфу. Багато науковців присвятили свої роботи цій тематиці. Серед них Гадамер Г.Г., Колесник О.С., Кошарна С.А., Лосєв О.Ф., Маковський М.М. та інші. Хоча міф є об'єктом дослідження протягом довгого часу, інтерес до вивчення цього феномена не згасає. Слово "міф" у пізньому гомерівському мовному вжитку означає "мовлення", "повідомлення", "оповіщення" [1: 107]. Згодом його значення дещо змінилось, і зараз міф розглядається як універсальна прामова, своєрідний культурний код [2: 163] і є перспективним напрямком дослідження.

Під міфом розуміється поняття, протилежне раціональному поняттю світу; він стає носієм власної істини, недосяжної для раціонального пояснення [1: 100-101]. Міф є предметом повної довіри, оскільки він – осмислення дифузної дійсності, не обмеженої часом та прийнятої багатьма поколіннями людей [3: 20]. Поняття "міфологічний" базується на вірі та переконаннях, приписаних культурною традицією, релігійною, ідеологічною або іншими системами [4: 98]. І це не випадково, адже міфи – це переважно історії про богів та їхні вчинки щодо людей, про події та персонажів, які в тій чи іншій традиції вважаються священними, це ірраціональне, небесне, божественне, магічним чином пов'язане із земним, людським [1: 102; 5: 78], якому тепер важко знайти логічне пояснення. Міф сприяє підтриманню віри в розумність світу і, таким чином, є логічним вираженням прагнень людини у світ "обмежений" [6: 78]. Сюжет міфу конструється на основі перетину семантичних рядів та семантичних пучків, котрі, в свою чергу, є кодами міфопоетичної моделі світу [3: 25].

Як помітив О.Ф. Лосєв [7: 195-196], міф є особистісною історією в словах, тобто слово, що належить саме цій особистості, є спеціальним для неї та невід'ємним від неї. Якщо міф має такий особистісно-індивідуальний характер, то очевидним стає факт, що, так само, як і кожен окремий міф, національна міфологія носить специфічний характер. Хоча не виключається в ній присутність певного універсального, загальнолюдського компонента.

Міф виникає в той момент, коли наші уявлення про значення символів переміщуються в область, яка не може бути описана за допомогою логіки, а визначається культурно-особистісною традицією [6: 76]. Міф був домінуючим способом мислення наших предків і як певний рівень менталітету та культури, а міфопоетичне мислення було історично першою формою мислення, за допомогою якого сформувалася модель світу [3: 19]. Базовим поняттям такого мислення прийнято вважати міфологему – сукупність кількох понять, невід'ємних одне від одного в рамках магічного мислення стародавньої людини [3: 55].

Міф представлений у системі колективної свідомості [2: 162], а чим глибше "залягає" міф у свідомості, тим сильніше він укорінений у ній, тим яскравіше він характеризує певну культурну традицію.

Уявлення про світ, притаманні певній лінгво-культурній спільності, існують у формі колективних уявлень [6: 96] – тих уявлень, що передаються із покоління в покоління у вигляді міфів, архетипів, символів, стереотипів поведінки, у тому числі й мовних. Усі зазначені поняття співвідносяться з міфологічною картиною світу – тими базовими поняттями, уявленнями про світ, котрі є спільними для носіїв даної мови і котрі слугують основою їх культурної ідентичності [8: 96]. Хоч зміст колективних уявлень оновлюється відповідно змін до культурно-історичних умов, його структура залишається відповідно постійною.

Стійкість структури дає змогу говорити про міфологічний компонент будь-якої культурної традиції [4: 98] і ще раз підтверджує думку Г. Гадамера про те, що культура може розвиватися лише в обведеному міфами просторі [1: 102]. Отже, міф не є якоюсь окремою частиною життя людини – ним пронизана кожна сфера людського життя, а найбільшою мірою – культура.

Знання, що лежать в основі міфологічних уявлень, які в своїй сукупності охоплюють всесвіт у всіх його природних, культурних та людських вимірах, називаються міфологічною картиною світу [9: 36]. Основою міфологічної картини світу є уявлення про космос та хаос, простір і час [10: 59]. Одиницею міфологічної картини світу слід вважати міфонім, який являє собою лінгвокультурему: йому притаманна лінгвокультурна конотація, що співвідноситься з певним історичним зрізом [2: 163]. Не випадково міфи вивчаються заради змісту, тобто заради мудрості, закладеної в них [1: 102], а вона в кожному суспільстві є національно специфічною, а міфологічне та релігійне підґрунтя лежить в основі повсякденної практики та життєвої філософії.

Критика міфу християнством призвела до того, що в мисленні Нового часу власне міфологічна картина світу виступає як протилежність науковій: оскільки наукова картина світу характеризується тим, що завдяки знанню світ стає передбачуваним і керованим, то тепер визнання існування сил, непідвладних людині й некерованих нею, вважається міфологією [1: 103; 2: 163]. У той же час міф втрачав свою буквальність та набував переносного характеру.

Наразі ставлення до міфу та його трактування суттєво змінилися. Міф має символічний характер, адже саме він, який складається з нескінченних та безсмертних живих істот, найлегше піддається символічній обробці, та всякий міф є символом лише тому, що він представляє загальну ідею у вигляді живої істоти, а жива істота завжди безкінечна своїми можливостями [11: 101]. Символи – це універсальні засоби вираження наших уявлень про світ [6: 76]. Існує безліч підтверджень того, що міфологічна традиція має глибоко символічний характер. Значна кількість символів, властивих певному культурному надбанню та відомих у всьому світі, своїм корінням

сягають глибоко у міфологічний світ. Символи характеризуються культурною пам'яттю, яка походить ще з тих часів, коли для людини первинною була міфологічна концептуалізація світу [9: 134]. Відповідно, такі міфологічні символи стають ключовими рисами кожної картини світу та характеризують її певним чином.

Символ може складатися з кількох концептів [12: 60], а говорячи про міфологію, то і міфологічних концептів. Історія, що немов сочиться із міфу, повністю поглинається концептом, хоча правильніше буде сказати, що концепт поглинає не саму реальність, а певні уявлення про неї. Концепт є тією причиною, що викликає міф до життя [11: 83]. На відміну від концепту в його традиційному розумінні, міфологічний концепт складають певні розмиті знання, тобто нечіткі уявлення про світ. Міфологічні концепти є також досить нестабільними: протягом свого існування вони можуть створюватись, трансформуватись, а іноді зникати, залежно від культурно-історичних умов та середовища, в якому вони існують.

Міф не можна ні вдосконалювати, ні змінювати – він або приймається, або ні. Він розрахований на те, щоб справляти вплив, навіювати, а також бути інструментом ідеології. Такі важливі функції міфу не могли залишити його непомітним для історії, культури, народу, етносу та всього, що з ними пов'язано. Міф став невід'ємною частиною життя суспільства, а отже, вкоренився в картині світу певного народу. У подальшому дослідженні ми плануємо довести, що міфологічний компонент ККС та МКС є базовим та став основою для розвитку картин світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гадамер Ганс-Георг. Герменевтика і поетика. – К.: Юніверс, 2001. – 288 с.
2. Кошарная С.А. Мифолексема как лингвокультурный феномен // Филология и культура: Материалы III-й Международной научной конференции: В 3ч., Ч. 3. Тамбов: Издательство ТГУ им. Г.Р. Державина, 2001. – С. 162-164.
3. Маковский М.М. Язык – Миф – Культура. Символы жизни и жизнь символов. – М.: Русские словари, 1996. – 330 с.
4. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. – М., 1976. – 386 с.
5. Павличенко Л.П. Фразеологические единицы как один из способов представления мифологического знания (на материале английского языка) // Межкультурная коммуникация: Материалы Всероссийской научной конференции – Омск: Омск. Госуниверситет, 2000. – 108 с.
6. Мазиев Ю.М., Сарафанникова С.В. Мифология политического дискурса в современном информационном пространстве // Язык, коммуникация и социальная среда: Межвузовский сборник научных трудов. – Воронеж: ВГТУ, 2001. – Вып. 1. – С. 75-83.
7. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. – М.: Искусство, 1976. – 376 с.
8. Крюкова Н.Ф. Метафоричность как критерий менталитета различных групп людей // Языковое бытие человека и этноса: психолингвистический и когнитивный аспекты: Сборник статей. – Барнаул: Алтайский государственный университет, 2001. – С. 90-99.
9. Попова Н.С. Мифопоэтический концепт как вид когнитивной метафоры // Филология и культура: Материалы III-й Международной научной конференции: В 3ч. Ч. 3. Тамбов: Издательство ТГУ им. Г.Р. Державина, 2001. – С. 36-37.
10. Колесник О.С. Мовні засоби відображення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі): Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – К., 2003. – 300 с.
11. Барт Р. Миф сегодня // Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – 616 с.
12. Денисова С.Г. Взаємодія образів та символів у художньому тексті (на матеріалі новел-арабесок Е.По) // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Збірник наукових статей. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2001. – Вип. 7. – С. 73-78.

Матеріал надійшов до редакції 12.04. 2005 р.

Головня А.В. Мифологический компонент ККМ и ЯКМ.

Статья посвящена анализу специфики мифологического компонента ККМ и ЯКМ как одного из базовых компонентов картин мира.

Golovnya A.V. Mythological component of the conceptual and linguistic pictures of the world.

The article focuses on the peculiarities of the mythological component of the conceptual and linguistic pictures of the world as one of their basic parts.